

UNIVERSITĀTES AVĪZE

P. STUČKAS LATVIJAS VALSTS
UNIVERSITĀTES IZDEVUMS

Iznāk kopš 1989. gada 7. septembra

Nr. 9

1989. GADA 2. NOVEMBRI

Maksā 2 kap.

LKP CK un LPSR Ministru Padomes 1959. gada 11. novembra lēmuma (Nr. 81) 9. punkta 1. sadaļa latviskā tulkojumā būtu skanējusi šādi:

«Izveidot pie P. Stučkas Latvijas Valsts universitātes 1. kategorijas 2. klases skaitļošanas centru ar zinātniskās pētniecības institūta tiesībām.»

Ar to pirmo reizi republikā un tieši Universitātes klēpī sevi pieteica līdz tam neredzēta, ar vēl maz pazīstamu tehniku apgādāta un totaļ gandrīz vai fantastikas jomai pieskaitāmā nākotnes iecerēm veltīta iestāde.

Sodien reprezentablās un vēl arvien gandrīz vai modernākās LVU ēkas (Raina ielā 29) Irnieks, neraugoties uz ilgu, godkārtīgu pūļu rezultātā izkaroto pelnīto plašo patstāvību, turpina justies savas «Alma mater» pilntiesīga un būtiski nozīmīga sastāvdaļa ar plašām iecerēm turpināt bagātināt tās devumu zinātnē un mācību darbā. Tāpēc varētu likties interesanti mēģināt ilustrēt LVU Skaitļošanas centra (SC) būtību, nozīmi un plānus ar pagātnes un tagadnes faktiem.

IESAKUMS (KAS, KĀ UN KAPEC?)

«... Viens no tagadējiem patsniedzējiem, biedrs Grīnfelds, toreiz bija aspirantūrā Maskavā, klausījās programmēšanas lekcij-

LVU skaitļošanas centram 30 gadi

tronu mašīnām, jo parastās skaitļošanas mašīnas bija par vāju. Kļuva redzams, ka mašīnām ir kolosāla nākotne un, ka mūsu republikai vajadzētu arī tādu mašīnu. Lai gan LPSR Fizikas institūtā tika būvēts mazjaudas skaitļotājs LM-3, mēs bijām ieinteresēti ļoti jaudīgā mašīnā, un tad mums radās ideja, dibināt skaitļošanas centru (...). Diemžēl Zinātņu Akadēmijas vadībā šī ideja neguva atbalstu, un tad mēs griezamies pie Universitātes rektora (...) — tad mašīna derētu studentu apmācībai un arī fiziku zinātnisko darbu skaitļotājam realizēšanai. Universitātes vadība piekrita, un tad sākās ilgs organizatorisks darbs (...). Nolēmām iegādāties mašīnu BESM-2. Šis tips ir pirmā lieljaudas mašīna, kas radīta Padomju Savienībā, un vienu brīdi skaitījās jaudīgākā visā Eiropā...»

Ar šādiem vārdiem 1980. gadā LVU SC dibinātais profesors Eižens Āriņš centās atbildēt uz jautājumu — kā radās ideja par SC dibināšanu vispār un pie LVU konkrēti? Viss it kā šķiet neparasti vienkārši: gribējām... nolēmām... iegādājāmies... utt. Toties milzīgas grūtības, asi konflikti un intrīgas, reizēm pat pazemojumi ilgi saglabājās dau-

rienīgi projekti republikas vadībā nebūt nekotējās augstu. Un, ka ne jau tikai studentu apmācību un fiziku aprēķinus uzņēmās veikt Universitātē pirmais ZPI: bija doti (un turpmāk iespēju robežās mēģināti realizēt) plaši solījumi radikāli veicināt republikas tautas saimniecības attīstību, izvērtot šim nolūkam dzīlus pētījumus teorētiskajā un lietiskajā matemātikā.

Tā nu Skaitļošanas centrs bija nodibināts un «Eiropas čempions ātrrēķināšanā» atkarotais lielisko sporta zāli daudzdzīvē populārākajiem Eiropas čempionu kandidātiem basketbolā... 1961. gada 11. aprīlī jaunā, vizuāli grandiozā tehnika uzsāka darbu «ar pilnu tvaiku», solot (un ļoti ātri reāli nodrošinot) tiem laikiem despidīgu peļņu savam saimniekam un aizbildnim — Universitātei. Vairāk nekā gadsimta ceturksni SC auga un nostiprinājās, pletās un sarāvās, kā arī centās «nestagnēt», periodiski nomainot labu desmitu dažādu izmēru, cenas un paaudžu elektronisko skaitļotāju (varbūt sāksim radināties lietot pareizāku un izteiksmīgāku terminu — «dators»?)

«Un sākumā bija dators...» — mūsu gadījumā tā būtu rakstījis apustulis-evangēlists Jānis. Tādēļ arī tehnikai izrādījies veltīt gandrīz visi šī raksta attēli — «cilvēku faktoram» vēl jāsamierinās tikai ar tekstu...
SODIEN, RIT UN...

(informatīvi publicistiskais kanāls par LVU SC)

Potenciālo lasītāju trūkuma dēļ jubilejas reizēs vairs nav jēgas atskatīties par peļņas miljoniem, apmācīto studentu tūkstošiem, risināto un atrisināto problēmu simtiem, disertāciju desmitiem, Valsts un citām prēmijām... Tādēļ mēģināts izgaismot LVU SC darbības nozīmīgākās problēmas pagātnē un nākotnē ar dažu āķīgu jautājumu zibšpiem un SC vadītāju — direktora Nikolaja Ustinova un viņa vietnieku Rūsiņa Freivalda un Nikolaja Vasiļjeva, kā arī partijas biroja sekretāra Jura Borzova atbildzi un pārdomu saīsinātu (un vietumis komentētu) pārstāstus.

VAI TAVS MŪZS KAM LIETI DER?

1. Gadu gaitā republikā radušies vismaz 100 dažādi skaitļošanas centri ar vairākiem simtiem datoru tajos. Vai LVU SC ir sava īpaša «seja» šajā pūlī?

— Ir — un par to jāpateicas Eižena Āriņa tālredzībai pirms 30 gadiem (domāju — arī drosmī, diplomātiskajai, sakarīgam un vienlaikus realitātes izjūtam — A. S.). E. Āriņš jau sākumā iecerēja radīt zinātnisku centru, kas gatavotu matemātiķu kādrus republikas vajadzībām, ne vien bagātinot attiecīgo mācību kursu apguvi, bet radot arī iespējas praktiski piedalīties konkrētu matemātisku problēmu un prakses diktētu uzdevumu risināšanā. Uz LVU SC aicināja strādāt speciālistus (tostarp daudzus fizikus) gan no citām mācību un zinātnes iestādēm, gan arī no citām republikām (J. Klokovu, V. Aboliņu, L. Ladiženski, prof. L. Rubinšteinu u. c.); vairāki no viņiem atnāca ar savu tematiku,

kas labvēlīgajā SC vidē pārauga patiesās zinātniskās «skolas». Protams, iestādei, kas ekspluatē dārgu un jaudīgu valsts finansētu tehniku, obligāti un ar peļņu tā pilnībā jānoslogo (klūstot brīžiem pat par «kolektīvās lietošanas SC» — A. S.), taču tieši fundamentālo pētījumu stimulēšana jāva LVU SC nepārvērsties vienā no daudzajiem «informatīvajiem SC». Kaut arī tikai pēc gadsimta ceturksņa izdevās piespiest šo afktu atzīt, pagaidām vēl noteicošajam iestādem Maskavā, LVU SC visu laiku bijis un turpinā būt istens matemātiskas zinātniskās pētniecības institūts.

2. Vai Skaitļošanas centram bijis daudz izcilu sasniegumu matemātiskajā laukā?

— Visu nosaka kritēriju izvēle. Gandrīz vai pārāk ilgi, kaut pamatoti, lepojāmies ar «kuģubūves uzdevumu» tāpēc, ka tā risināšana ne vien nesa lielu peļņu, bet iekļuva arī attiecīgo augstskolu mācību kursos. Bet uz tā (un it sevišķi ārzemju sasniegumu fona) gluži necilas šķīta, piemēram, Bera Levi izstrādātās «skaņošanas programmas» — zīmīgs sākuma solis sistēmprogrammēšanā mūsu valstī. Uz republikas telefonizācijas bāzes izauga plašie operāciju izpētes daļas darbi docenta G. Jopina vadībā, kuru rezultātus labprāt izvērtē starptautiskie kongresi telegrafika jautājumos (pateicoties viņiem, Universitātei tagad nodibināti zinātniski sakari ar vēl tik svešo Portugāli, kurp nesen devās pirmais tās pārstāvis — SC vec. zin. līdzstrādnieks Audris Kalniņš. — A. S.).

Kopš pirmajām dienām SC zēl pētījumi diferencālvienādojumu un robežuzdevumu teorijās un matemātiskajā modeļēšanā; ar tiem cieši saistās praktiski uzdevumi matemātiskajā fizikā, projektēšanas automatizācijā un mikroelektronikas procesu modeļēšanā. Matemātiskā modeļēšana ir līdzšinējo zinātniski tehniskā progresa etapu redzēmākais metodoloģiskais sasniegums, kas organiski apvieno tradicionālās pētniecības metodes un datoros iemiesoto jaunāko informācijas apstrādes un attēlošanas tehnoloģiju. Tās intelektuālā bāze ir triāde: modelis — algoritms — programma, kuras katrs loceklis veidojas intensīvu (nereti fundamentālu) pētījumu rezultātā. Sadem pētījumiem veltīts veselu četru SC daļu kolektīvu darbs. Pēc sākotnējās pieredzes uzkrāšanas dažādos ar ražošanu saistītos virzienos visu to pūlī pēdējā laikā arvien vairāk koncentrējas vienā mūsu dienās sevišķi svarīgā virzienā: elektroniskai rūpniecībai nepieciešamu procesu (piemēram, sevišķi tīru materiālu ieguves, lielu un superlielu integrālo mikroskāmu izgatavošanas) modeļēšanā un optimizācijā. Taču šiem nolūkiem izveidotais matemātiskais aparāts parasti spēj rast daudz universālāku pielietojumu. Varam šē peminēt tikai mūsu SC vadošo lomu Savienībā dažādu kristalizācijas un hidrodinamikas parādību modeļēšanā sevišķi tīru vielu ieguves procesos, kā arī profesoru J. Klokova un A. Lepina vadītās «Rīgas skolas» lielo lomu nelineāro

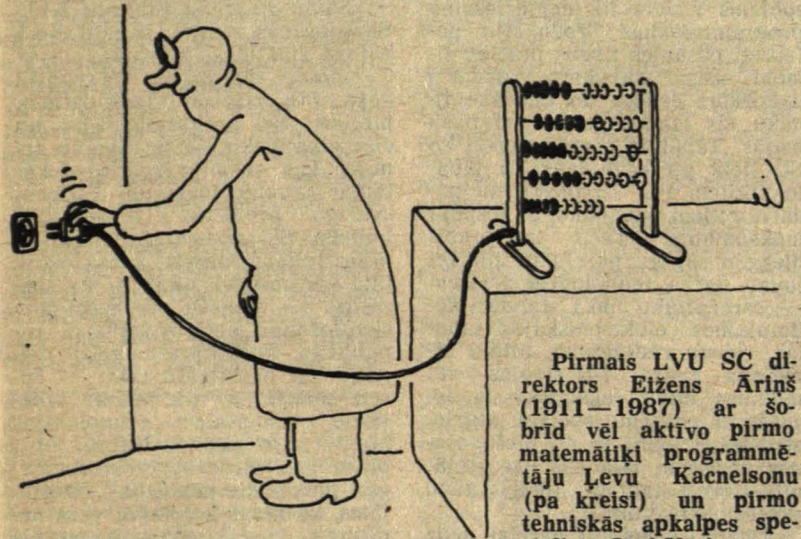
robežuzdevumu teorijas attīstībā PSRS.

Ja par kritēriju izvēlamies darbības starptautisko rezonansi, tad līderu pozīcijās kopš 1971. gada atrodas prof. J. Bārzdīņa vadītā programmēšanas automatizācijas daļa, kas arvien efektīvāk sasaista savu spožo un dziļo teorētisko pētījumu rezultātus ar praktiskajiem uzdevumiem — sevišķi augstas kvalitātes programnodrošinājuma izstrādi. Šīs daļas darbība koordinēta ar SEPP valstu specializētajam attīstības programmām; tai pastāvīgu vērību veltī arī PSRS centrālās zinātnes koordinācijas orgāni. Programma automatizētai skaitļošanas sistēmu resursu uzskaiti iekļauta sociālistisko valstu Vienotās elektronisko skaitļotāju sistēmas standarta programnodrošinājumā. Patīkami, ka pat informatikas un datoru attīstības flagmanis — Japāna nekautrējas citēt un tulkot teorētiskos rakstus, kas tapuši zinātnu doktora R. Freivalda vadībā; tiklab viņš, kā arī prof. J. Bārzdīņš vairākkārt personiski uzaicināti piedalīties ar referātiem starptautiskos informātikas problēmām veltītos kongresos dažādos kontinentos.

3. Liels kuģis labi peld tikai plašos ūdeņos; patiesa zinātne sevi vispilnīgāk apliecina tikai starptautiskajā arēnā. Kādu reālu ieguldījumu SC darbība devusi un nākotnē paredz dot mūsu sīkajai republikai?

— Pilnīgi skaidrs, ka, neraugoties uz īstai zinātnei raksturīgu internacionālizāciju un spēcīgu integrāciju — absolūtu nepieciešamību augt un stiprināties gan problēmu un kadru «importā», gan arī pētījumu rezultātu «eksporta» ceļā, tās praktiskajai atdevei noteikti būtu jābūt pirmā kārtā jūtamaī pašu zemē. To republikas vadībai solīja centra rītausmā tā dibinātais un centās arvien turēt prātā viņa pēcteči. Var dažādi vērtēt grandiozo republikas automatizētās vadības sistēmas (AVS) kopprojektu un tā īstenošanas trūcīgos rezultātus, taču ar to saistīta tematika gandrīz 20 gadus Skaitļošanas centram bijusi viena no būtiskākajām. LVU SC izstrādātas pašas lielākās nozaru AVS mūsu republikā — LPBS, Sociālās nodrošināšanas ministrijai, «Lauktehnikai», «Komutatoram» un citiem, reizēm speciāli to vajadzībām pat kvalitatīvi uzlabojot vai nomainot izmantoto skaitļošanas tehniku. Arī tagad darbi šajā virzienā turpinās. — Sā vai citādi — LPSR Valsts plāna komitejas priekšsēdētājs M. Ramāns arvien bijis ietekmīgs SC atbalstītājs un jo bieži mēdz izcelt mūsu centrālo lomu republikas ekonomikas «matematizācijas» izvēšanā. Jādomā, ka arī vairāk nekā 600 tūkstoši republikas pensionāru ne ar pārāk siltu vārdi mūs piemin. Ar tuvāko nākotni saistītas vairākas plašas leceres pagaidām visvairāk novārtā pamestajā darbības laukā — republikas ekoloģijā. Tāpat tiek pētīti ceļi, kā datorus efektīvāk iesasiīt LPSR valodu likuma īstenošanā.

Tomēr jāpatur prātā SC darbības pirmo gadu rūgtā pieredze — tad mūsu matemātiķi paši «klīda» pa uzņēmumiem, piedāvādamies republikas saimniecībai un cenzdamies atrast pielietojumu datoriem tajā, nereti sastopot pat aktīvu pretdarbību. (Turpinājums 2. lpp.)

Pirmais LVU SC direktors Eižens Āriņš (1911—1987) ar šobrīd vēl aktīvo pirmo matemātiķi programmētāju Ļevu Kacnelsonu (pa kreisi) un pirmo tehniskās apkalpes speciālistu Jāni Vēzi.

jas (...) un noreferēja mums Universitātē par to, ko dzirdējis Maskavā. Tas mūs visus ieinteresēja, un galvenokārt fizikim — mūsu Ērikam Andersonam — radās dikti liela vēlēšanās risināt savas fizikālās problēmas ar elek-

dzu šo notikumu tiešo līdzdalībnieku (to skaitā toreizējā idejas «vīrskurators» — FMF dekāna Ojāra Smita) atmiņā. Jāņem arī vērā, ka ritēja bēdīgi slavenā 1959. gada nogale, kad pašmāju autoru progresīvas leceres un vē-

(Sākums 1. lpp.)

Arī pašreiz, šķiet, vēl tālu līdz stāvoklim, kad no visām saimniecības nozarēm nāktu bieži un reālistiski matemātiķu palīdzības pieprasījumi. Būs atkal jādomā par efektīvāku pašreklamā.

4. Nav noliedzama SC līdzšinējā ciešā un sekmīgā saikne ar mācību procesu Universitātē un RPI, palīdzība tautas izglītības sistēmai (kaut vai pirmie informatikas pamatu kursi republikas skolotājiem). Kādas nākotnes perspektīvas šai ziņā sola tagad jau «suverēnais» LVU SC?

Līdzdalība mācību procesā un kadru gatavošanā arvien bijis mūsu «trešais valis» — SC nākotnes balsts un eksistences atbalstinojums. Dīvēl šimbrīžam ļoti traucē LVU SC kā zinātniskās iestādes trejādie finansēšanas avoti (šķirtā zinātnes un augstskolas valsts finansēšana līdztekus paša SC ienākumiem no līgumdarbiem). Nopietnāk jācenšas īstenot visā civilizētajā pasaulē sen praktizēto zinātnes koncentrēšanu augstskolās, jo tikai aktīva līdzdalība zinātniskā pētniecībā ļauj sagatavot patiešus speciālistus; tas jānodrošina adekvātai finansēšanas politikai augstākajos līmeņos. Taču šķiet, ka pašlaik PSRS progresējošā zinātnes finansēšana pa tēmām, līdzšinējo plaisu starp studentu un īstu zinātni vēl vairāk paplašinās. Tāpēc steidzami nopietni

jālauza galvas visām ieinteresētajām pusēm...

VAI «REKORDU MEDĪBAS» TURPINĀS — UN KĀ VARDĀ?

— Aizvadītajos gados LVU SC ne reizi vien apsteidzis citus centrus, iegādājoties un sekmīgi ekspluatējot relatīvi visefektīvāko un ātrdarbīgāko tai laikā pieejamo skaitļošanas tehniku. Tagad sācis strādāt otrs no PSRS iegādātajiem SEPP valstīs ražotajiem «superskaitļotājiem» — EC-1037. Kādas ieceres ar to saistās?

— Šajā gadījumā vēl nevar runāt par konkrētām problēmām, kuru risinājumam šāds dators būtu bijis absolūti nepieciešams, taču nav šaubu, ka tādas radīsies tuvākā nākotnē (kaut arī pašas zināms laiks ļoti atšķirīgās, ar skaitļošanas procedūru paralēlizāciju saistītās programmēšanas apgūvē). Lielas cerības veltē sagaidāmais superdatora augstais darbības drošums pretstatā tagadējā lielākā darbarūka EC-1060 neticamajai nestabilitātei.

— Šādu superdatoru nepieciešamību citur pasaulē diktēja tiklab prasība pēc sevišķi ietilpīgām, ātri pieejamām, kolektīvi un vienlaicīgi izmantojamām datu bankām, kā arī matemātiskās modeļveidēšanas ieviešana arvien sarežģītāku procesu un objektu izpētē. Abi šie virzieni noteikti kļūs ļoti nozīmīgi arī mūsu republikai, Universitātei un tās

SC. Praktiski visās SC zinātnisko darbu tēmās augošā problēmu sarežģītība prasa pāriet uz bagātīgākiem datoru resursiem. Domājams, ka pirmā kārtā labumu no tā varēs gūt republikas elektroniskā rūpniecība, taču pilnīgi neaizstājama šāda tehnika būs arī ekoloģiju saistītos uzdevumos, kur vienīgi tā spēs nodrošināt reālas prognozēšanas iespējas. (Tātad — ja sekmīgas kontaktu nodibināšana ar mūsu hidrometeorologiem, krasī pieaugošā prognožu ticamība devērojami cels Rasmus Kleinbergas prestižu. — A. S.) Jau sāka matemātiskā modeļa un attiecīgā programmdrošinājuma izstrāde ekoloģiskās situācijas prognozēšanai Rīgas jūras līcī un citās ūdenskrātuvēs. Varbūt ar to visefektīvāk varēs deldēt to parādu mūsu republikai, kuru, spriežot pēc viena no iepriekšējiem jautājumiem, bieži vien iespējami piedēvē mūsu centram.

VAI ARI MŪS NEAPĒDIS?

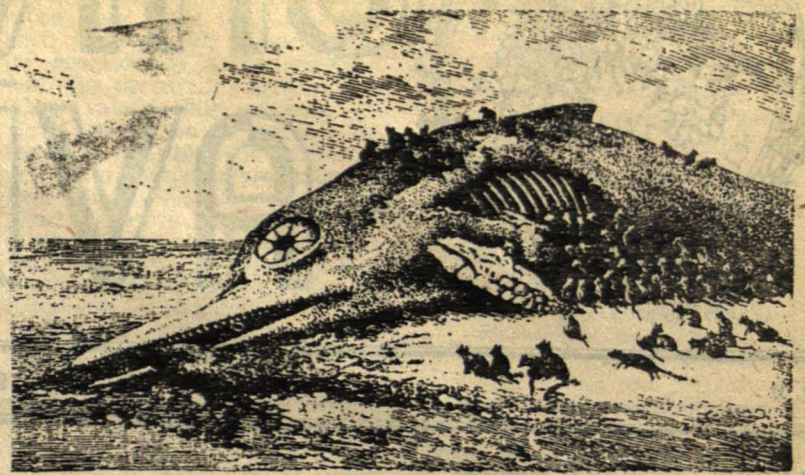
Pēdējā laikā manāmi pieaug personālo datoru (PD) daudzums arī LVU Skaitļošanas centrā un vērojama «draudīga» to evolūcija arvien jaudīgāku modeļu virzienā. Ko sola šāda «sīko plēsoņu» invāzija — vai SC un tā lielos datorus nepiemeklēs attēlā redzamā ihtiozaura liktenī?

— PD ir jaudīgs, daudzsoļošs profesionāla programmētāja darba instruments, kas ļauj daudzkārt palielināt tā intelektuālo potenciālu. Arī pie mums, līdzīgi rietumvalstīm, visumā rit plaša atteikšanās no lielajiem «statņu» datoriem. Taču ļoti svarīgi tajā ir apdomīgi un ar perspektīvu «izvietot uzsvarus», pareizi novērtējot tās lielo datoru iespējas, kuras vēl ne tik drīz izdosies miniaturizēt un no kurām ne visas ir vērts «dekolektivizēt».

Personiskais «skaitļošanas centrs uz rakstāmgalda» nebūt nav ideāls — vispirms jau tadē, ka izslēdz lielu, vērtīgu datotēku kolektīvas izmantošanas iespējas gadījumos, kur tā pieļaujama vai pat nepieciešama. Bez tam lielais PD darbības drošums drīz vien liek tā īpašniekam «zaudēt modrību» un pamazām atmet darbietilpīgos piesardzības pasākumus, kuri līdz šim bija obligāti datotēku uzturēšanai kārtībā, cīņai pret nejausiem un tīšiem informācijas zudumiem, «datoru vīrusiem» utt. Tas neglābjami drīz radīs ļoti bīstamas sekas, jo savāktā informācija pašlaik ir lielākā un bieži neatjaunojama visas cilvēces un katra profesionāļa bagātība.

Tāpēc jau 1978. gadā SC profesors J. Bārzdīņš, pirmo reizi ārēmes iepazīties ar šo straujji vairojošos liliputu paaudzi, pirmā kārtā uzsvēra (un līdz šim konsekventi izmanto) to vērtīgāko iespēju — kļūt par lielu datoru «intelektuāliem termināļiem» atsevišķu mazāka apjoma darbu individuālai izpildei, vienlaikus saglabājot iespēju iesaistīt pēdējā arī lielo datoru daudzplašākās funkcijas un centralizētās datotēkas; pie tam šo datotēku saglabāšanu, tehnisko apkopi, aizsardzību un kārtošānu automātiski un garantēti nodrošina «lielais brālīs centrs». Tieši šāda «suverenitāte federācijas ietvaros» būs lemta vairumam jauniegādāto SC personālo datoru.

Pašlaik apmēram 150 SC profesionālo programmētāju rīcībā ir vēl tikai ap 20 «nopietni ne-

160. zīm. Sīkie ziditāji pie beigta ihtiozaura (vidējās eras beigās).

80. gadu sākumā akadēmiķis A. Jeršovs, iepazīties ar rietumos uzplaukušo aizraušanos ar «mikrokompjūteriem» un, jādama, atcerējies šo skolas zooloģijas mācību grāmatā redzēto attēlu, secināja: «Personālais skaitļotājs — ziditāju sencis kolektīvās lietošanas skaitļošanas centru dinozauru pasaulē».

DRAUGS VAI IENAIDNIEKS? — Pirmos LVU SC personālos datorus (PD) piesardzīgi vēro tagad tik populārie Universitātes un republikas vadītāji S. Zvirble, I. Daudišs un A. Gorbunovs (1985. gada uzņēmums).

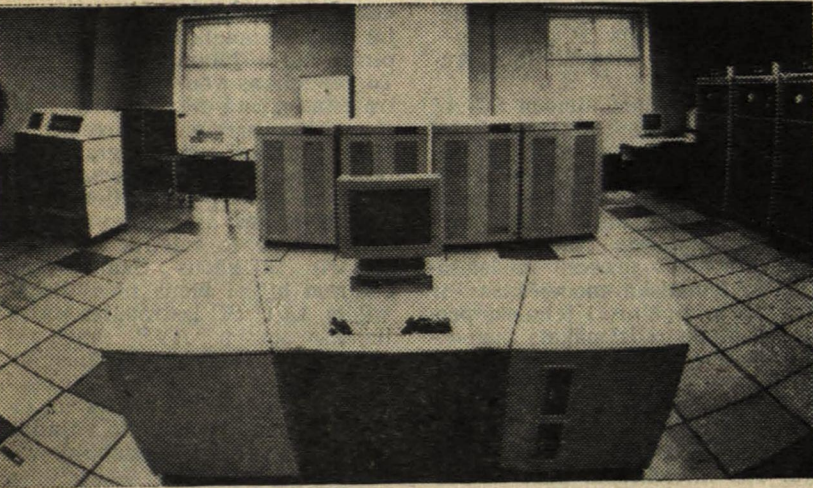
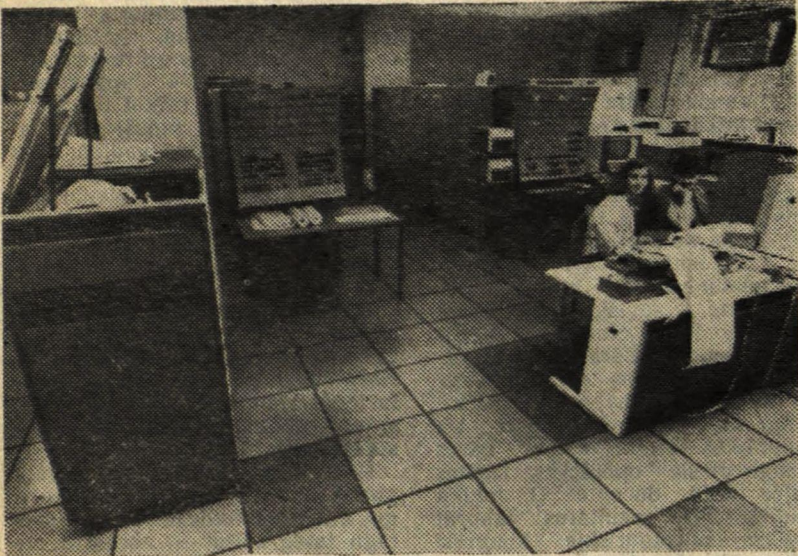
mamu» PD, kaut vajadzētu reizes trīs vairāk. Jau pirmie soļi rāda, ka tikai ar to palīdzību iespējams visiem tik nepieciešamo programmēšanas produkciju noformēt pasaules tirgus prasību līmenī, kas savukārt padarīs daudzkārt ērtāku un daudzveidīgāku tās izmantošanu arī pašu mājās. Tāpat ir pamats cerēt, ka SC lielā pieredze ļaus no jauniegūtajiem PD «izspiest» un padarīt citiem pieejamu to iespēju maksimumu. Taču tas prasīs diezgan sāpīgu pāreju uz pilnīgi jaunu darba tehnoloģiju ar tiem — sarežģītāku nekā standartpietieļojums: elektroniskajās tabulās, rakstu rediģēšanā, attēlu zīmēšanā. Katrā PD slēpjas vēl milzums citu, «eksotiskāku» iespēju ar gaidāmu spēcīgu atgriezenisku ietekmi uz to pielietošanas nozarēm, taču tās var atklāt un «izvest tautās» tikai īstenu profesionāļu pūlīni.

Tātad — nebūtu pareizi nedz baidīties, ka SC līdzšinējā kapitālā skaitļošanas tehnika nespēs pastāvēt līdzās skajiem PD, nedz arī skaust SC par zināmū pirmo augstāku līmeņu PD sākotnēju «monopolizāciju» — tās rezultāti noteikti atmaksāsies jebkurai LVU struktūrvienībai ne pārāk tālā nākotnē.

NOBEIGUMA AKORDS (UN JUBILEJAS FANFARU IESKAŅA).

«Savu 30 gadu jubileju LVU Skaitļošanas centrs sagaida, kā patiesi zinātnisks kolektīvs — ar 7 zinātņu doktoriem un vairāk nekā 50 zinātņu kandidātiem, pieredzējušu programmētāju un citu zinātnisko līdzstrādnieku armiju, kas sekmīgi risina virkni tautas saimniecībai un zinātnē svarīgu problēmu. Ir notikusi būtiska SC materiāli tehniskās bāzes rekonstrukcija, kuras rezultātā varam sevi atkal — kā sēdienās — uzskatīt par spēcīgāko skaitļošanas centru Baltijas republikās, kurš kārtējo reizi uzgājis vēl nestaigātu taku — šo reiz saistītu ar tās jaunās uzdevumu risināšanas tehnoloģijas apguvi un pilnveidošanu, kuru prasa gan mūsu superskaitļotājs, gan personālie skaitļotāji. Domājams, ka mūsu kolektīva vēra nemamais intelektuālais potenciāls ļaus virzīties pa to sekmīgi.»

Docents, fizikas un matemātikas zinātņu kandidāts
NIKOLAJŠ USTINOVŠ,
LVU Skaitļošanas centra direktors
Materiālu kompilāciju veidojis LVU SC amatiervēsturnieks **ANDREJS SKUJA.**

Pašreiz lielākajā Universitātes datorā EC-1060 (augšējā attēlā) 1 miljonu operāciju sekundē nodrošina sīkam mikroshēmām pildītas divas 4 m garas statnes. Tā konkurentā (un, cerams, pēcteci) — superskaitļotājā EC-1037 (apakšējā attēlā) to pašu paveic abas vadības pulstis «tumbas», bet attēla centrā redzamie četri skapīši — «matricu procesori» — sola piemērotu uzdevumu risināšanas ātrumu gandrīz vai simtkāršot...)

SLUDINĀJUMI !

AICINĀM UZ BALLI

LVU fizkultūriešu vakars notiks 4. NOVEMBRI NO PLKST. 19.00 Lielajā aulā. Programmā — uzvarētāju apbalvošana, priekšnesumi, danči. Ielūgumi — Sporta klubā.

Nākamais LVU Meistara balvas izcīņas posms 19. NOVEMBRI, Lāčplēša ielā 117 — SPORTA SPEĻU DIENA.

STUDENTU ARODKOMITEJA

Studentu arodkomitejas II pārskata un vēlēšanu konference notiks 23. novembrī plkst. 12.00 Lielajā aulā.

»dandaru«

brīnumainie piedzīvojumi

AMERIĶĀ

Šīkošējā numurā sāksim publicēt Universitātes studentu pārdzīvojumus otrā pasaules maļā.

LTF NODALĀS VADĪTĀJIEM!

Gadu atpakaļ mēs nodibinājām LTF Universitātes nodaļu. Vai jums neliekas, ka sen laiks sanākt 2. konferencē, lai konstatētu padarīto un nepaveikto, lai ietu tālāk?

JĀNIS STRAUHMANIS,
Ģeogrāfijas fakultātes docents

UNIVERSITĀTES PADOME

30. oktobrī tika pieņemts Padomes lēmums par studentu korporācijām Universitātē.

Noklausījusies un apspriedusi prorektora R. Kondratoviča informāciju, Universitātes Padome nolēm: papildinot Latvijas Valsts Universitātes statūtu nodaļā «Sabiedriskās organizācijas» teikto, paredzēt iespēju LVU izveidot (atjaunot) studentu korporācijas, kas darbojas uz savu programmu un statūtu pamata.

Padomes priekšsēdētājs **J. ZAKIS,**
Padomes sekretāre **V. BUSVEIDE**

LAIKRAKSTA «PADOMJU JAUNATNE»

REDAKTORAM b. CIRULIM, LVU REKTORAM b. ZAKĪM

Biju izbrīnījies, pārsteigts un sašutis, izlasot laikrakstā «Pad. Jaunatne» š. g. 4. VIII numura rakstu «Ar sapieri un bez tā jeb vai stāsimies korporācijās». No raksta izriet, ka LVU rektors visai labvēlīgi noskaņots par 1940. gadā (prof. Kirhenšteina valdības laikā) likvidēto reakcionāro studentu korporāciju darbības atjaunošanu un ir jau atļāvis atjaunot korporācijas «Tālavija» darbību, neskatoties pat uz to, ka «priekšstats par studentu korporācijām vēl tikai veidojas». Tas ir nepārdomāti pārsteidzīgs rektora solis. Studentu korporācijās biedru sastāvs galvenokārt komplektējas no buržuāzijas (kapitālistu, fabrikanu, budžu, tirgotāju) dēļiem. Tās bija galēji reakcionāras organizācijas, kaut gan to filistri tagad lielās ar cēliem mērķiem. Lielais vairums pārkonkrustiešu un citu fašistisku un pusfašistisku organizāciju biedru bija korporeļi. Daļa no viņiem vēlāk bija citīgi hitleriešu rokas pušī, brīvprātīgie hitleriešu miilitārajos formējumos un soda vienības. Lielajam vairumam korporeļu cēlākie mērķi bija uzdzīve un plēgurošana. Daudzi korporeļi bija mūžīgie studenti.

Kreisās studentu organizācijas (Darba studentu biedrība, «Zemgaliņa», «Klints», «Vilnis») veda asu cīņu Universitātē un studentu padomē pret korporāciju izdarībām un reakcionārajām idejām. Tas viss bija par iemeslu korporāciju likvidēšanai.

Bijusā Sabiedrisko lietu ministrijas biedrību nodaļa veica likvidēšanu, ieceļot no progresīvo studentu vidus likvidācijas komisijas.

Bija vēl citas liberālas un progresīvas studentu organizācijas — konkordijas un vienotnes.

Visas šīs organizācijas (arī kreisās) likvidējas pašas pēc padomju varas nodibināšanas, saskaņā ar rektora pavēli. Pie Universitātes nodibinājis partijas pirmorganizācija (es biju partorgs), komjaunatnes organizācija (komsorgs Balīns) un studentu arodbiedrība t. s. profesionālā studentu organizācija (priekšsēdētājs Priede). Toreiz bija tāds uzskats, ka visas pārējās studentu organizācijas (izņemot studentu zinātniskās biedrības) padomju varas apstākļos ir liekas. Acīmredzot tā tas bija arī citās PSRS augstskolās. Es 1940. gadā biju LKP CK iecelts LVU partorgs un tāpēc tā laika apstākļos ļoti pārzinu.

Līdz Ulmaņa fašistiskajam apvērsumam es biju marksistiskās studentu biedrības «Zemgaliņa» priekšsēdētājs. Šī biedrība dibināta jau 1895. gadā pie Rīgas Politehniskā institūta un visi

26. OKTOBRĪ LVU MUZEJA TELPAS bija pulcējušies Universitātes veterāni, lai atcerētos savus studiju gadus un izteiktu savu viedokli par korporācijām.

VOLDEMĀRS ZELMENIS (Latvijas Universitātē sācis studēt 1932. gadā Matemātikas un dabaszinātņu fakultātē (17 gadus bijis students), studijas beidzis 1949. gadā):

Nācu no trūcīgas ģimenes, materiāli mani pabalstīja brālis un māsa, jo 1931. gadā beidzis Skolotāju institūtu, paliku bezdarbnieks.

Līdz 1936. gadam mācību maksa Universitātē bija 100 latu sistēma, t. i., varēja izvēlēties, kurus priekšmetus klausīties, bet eksāmeniem vajadzēja gatavoties nopietni, jo nādu studijām neviens nedāvināja.

Ar korporācijām man nav bijis nekāda sakara, tādēļ nēsāju balto t. s. mežonu cepuri. Nevaru noliegt to, ka korporeļiem iemācīja uzvedības kultūru, veidoja viņus par zolīdiem pilsoņiem. Mērķis — caur korporāciju ieliet labākā sabiedrībā. Filistri palīdzēja nodibināt sakarus, iekārtot

progresīvie kreisle un revolucionārie studenti (Ozols, Zutis, Asars, Treimanis, 1905. g. nošautie Rolavs, Indriksons, Hertelis u. c.) ir bijuši «Zemgaliņas» biedri. Tāpat arī Tērbatas un Pēterburgas Universitātēs studējošie progresīvie un revolucionārie studenti (Veidenbaums, Rainis, Stučka u. c.) ir piedalījušies dažādos progresīvos (kreisos) studentu pulciņos vai biedrībās. Vēlāk visu šo pulciņu (biedrību) bijušie biedri kļuva par «Zemgaliņas» filistru biedrības biedriem (Saskaņā ar viņu kopīgo lēmumu). Lūk, tāpēc absurdi ir spriedelēt, it kā «visi latviešu studenti, atrazdamies sev svešā vidē, gribēja sanākt kopā... justies kā vienota kompakta organizācija» un tāpēc izveidoja korporācijas.

Ja rektors atzīst dažādu uzskatu pluralisma nepieciešamību studentu kustībā, tad vajag atļaut organizēt vienādu centienu un uzskatu studentiem savus pulciņus (vai biedrības) jeb arī atjaunot bijušo kreiso progresīvo studentu organizāciju darbību.

A. god. b. J. ZAKĪ!

Es esmu patēlcīgs par to, ka Jūs ļoti ātri un visumā pozitīvi reaģējāt uz manu vēstuli. (..)

Isti nesaprotu ar kāda rakstura agrākām publikācijām Jūs vēlaties iepazīties. Par korporācijām un to izdarībām? Padomju varas laikā tādas publikācijas, liekas, nav bijušas. Buržuāziskās Latvijas laikā kreisajā presē, bez šaubām, ir bijušas dažādas publikācijas par korporeļu izdarībām: par to, kā korporeļi traucēja un mēģināja izjaukt strādnieku 1. maija demonstrācijas un mitiņus, dziedot «Apsēģloju melnu kuli», par korporeļu pārkonkrustiešu izdarībām utt. Taču šīs publikācijas man nav saglabājušās.

Kas attiecas uz kreiso studentu organizāciju darbības atjaunošanu, tad šīs jautājumus ir visai problemātisks. Jo, kas gan būs šie entuziasti? Lielais vairums šo organizāciju biedru, manas paaudzes laudis, ir jau miruši. Nedaudzīe dzīve palikušie ir solida vecuma, galvenokārt, slimīgi veciņi un vecenītes. Kādu gan entuziasmu un iniciatīvu no viņiem var gaidīt?

Mani tomēr pārsteidza Jūsu paziņojums, ka Jums nav tiesību VIENPERSONISKI aizliegt kaut kādu pašdarbību. (..)

Bez tam, vai korporāciju atjaunošanas aizliegšana Jums jādara vienpersoniski? Vai tad ar LVU partijas organizāciju Jūs neuzskatāt par vajadzīgu konsultēties? Domāju, ka šādu jautājumu taču var izlemt Universitātes padome. (..)

A. CILDERMANIS, Partijas (no 1933. g.), darba un Liepā Tēvijas kara veterāns (II gr. kara invalīds), Vissavienības nozīmes personālais pensionārs, LVU partorgs 1940. gadā.

darbā. Nopietns apstākļis, kas daudzus atturēja iestāties korporācijās, bija naudas trūkums. Saviesīgos vakaros neitika bez dzeršanas un tas viss maksāja naudu. Piemēram, Fukšu balles noslēgumā fukši bēga no krāsnešiem, ja bēgļus atrada, tad viņiem nācās maksāt tēriņu, ja palaimējās, tad krāsnešiem bija jāatdara savi maki.

Kad pēc kara gribēju atjaunot studijas, ar grūtībām iekļuva otrajā kursā, jo biju apguvis pārāk daudz «nevajadzīgu» priekšmetu, arī tas vēl, ka vācu laikā liktie eksāmeni skaitījās nenolikti. Ipatnējs bija gadījums arī pasniedzēju Stālu, pie kura atkārtoti atbildēju ķīmiju. Viņš agrākos laikus izlikās aizmirsis.

LINA BIRZINA (LVU profesore, studijas sākusī 1936. g. juriste):

Studēt nebija viegli, jo stipendijas sākumā nemaksāja. Reiz smagi saslimu, izsauca Universitātes ārsti Martu Viganti, cerēju, ka naudu neprasis, taču vajadzēja maksāt 10 latus, bet man nebija pat ziemas mēteļa, tādēļ jau arī saslimu. Laik ir dzīvokli, studēt — bez naudas nebija ko iesākt, tādēļ tā laika studentam vajadzēja darba spējas un darba prieku.

Sabiedriskajā dzīvē nepedalī-

jos, mani neinteresēja sieviešu korporācijas, jo tās bija ļoti nacionālistiskas. Arī trūcīgie studenti mēģināja iekļūt korporācijās, taču fukšus ar melnajām cepurītēm ātri vien vairs lekcijās neredzēju, jo, stājoties šajās organizācijās, vajadzēja lemaksāt naudu.

Reiz vienam puisim no drašu fabrikas jautāju, kāpēc viņš iestājies korporeļos, viņš atbildēja: kur tad es palikšu, kad beigšu augstskolu, uz fabriku atpakaļ es neiešu, bet tagad man ir cerība iekļūt advokatūrā vai tiesā. Piekritu, ka daudzi gribēja iekļūt korporācijā, lai tālāk iekļūtu augstākajā sabiedrībā — visur vajadzēja sakarus. Korporeļiem bija zolida uzvešanās un apģērbs. Viņi nekad neatļāvās staigāt nesakoņiem matiēm, arī bārda bija kopta, ja tāda auga, nevis kā šodienas studenti daudzi staigā nevižīgi, ja aizradu, man pārmet, ka pārkāpju demokrātiju un ieaucos studentu personīgajā dzīvē.

HERMINE KRIGERE (no

Kas par? Kas pret?

Vēsturi katrs traktē no sava redzes leņķa. Visvieglāk jau ir noliegt citādi domājošos, taču jāprot ieklausīties arī otrā, lai izprastu viņa rīcības motīvus. Jo nevlens nav gluži balts vai melns.

Materiālus par VISĀM studentu organizācijām, biedrībām utt., kas savulaik darbojušās Universitātē, varat iepazīt LVU muzejā Raiņa bulvārī 19.

1938. gada Matemātikas un dabaszinātņu fak. studente, Universitātē beigusi 1949. gadā, matemātikas nodaļu, bijusi LVU komjaunatnes sekretāre):

Mana dzīve ir ļoti līdzīga — trūkums, bezdarbs. Mācību maksa jau bija 250 latu gadā. No 1939. gada valsts deva aizdevumu ar 3% gadā. Skrējām un skatījāmies, vai mūsu vārds ir sarakstā, kam piešķirts aizdevums.

Neesmu noskaņota uz korporāciju atbalstīšanu. 1940. gadā biju iesaistīta komisijā, kurai bija jālikvidē korporācija, šķiet, ar «L» burtu, isti neatceros. Kad iegājām viņu pulcēšanās mītnē, visur mētājās pudesles, pie sienām atradās izlietnes. Nesapratu, kādēļ tās te atrodas, mani pavadītāji paskaidroja, ka pēc uzdzīves tās izmanto tie, kam slikta dūša — tās esot vemšanas istabas. Mani atbaldīja pazemošana korporeļu vidū. Viens, kas aizgāja no korporācijas, man stāstīja, ka viņam likuši izdzert piespļautu alus kausu.

ELZA KRAULIŅA (LVU profesore, studēt sākusi 1939. gadā, fizike):

PROF. DR. ERNESTS FELSBERGS (7. nov. 1866 — 31. aug. 1928).

Jau pagājuši 122 gadi, kopš latviešu studentu korporāciju labvēlīga un Daugavietes, Dzintars un Imeras goda filistra prof. Dr. h. c. Ernesta Felsberga (Lett.) dzimšanas un 60 gadi kopš viņa nāves. Viņš bija mākslas vēsturnieks, pirmais LVU rektors, Tērbatas universitātes, LU un Latvijas mākslas akadēmijas profesors, Saeimas loceklis, pieminekļu valdes priekšnieks un kādu laiku Latvijas izglītības ministrs. Lasīja lekcijas klasiskajā filoloģijā un mākslā. Daudz rakstījis periodikā. Publicējis grāmatas (Grieķu vešvārdu pareizrakstība, levdz grieķu mākslas vēsturē, Grieķu vāzu gleznas, Akropole un Partenons). Prof. Felsbergs arī izstrādāja LU satversmi. Dzimis Taurenses Pikānu mežsarga mājās, miris Rīgā, apglabāts Meža kapos.

Lūcija Bērziņa ir rakstījusi par savu tēvu grāmatā «Pārākšana» (Sidņejas latviešu biedrības apgāds, 1986), kur attēlotas ģimenes bēgļu gaitas Krievijā I. pasaules kara laikā. Mag. phil. Lūcija Bērziņa bijusi LVU lektore un privātdocente angļu valodā un literatūrā BU ārkārtas profesore un filoloģijas fakultātes angļu nodaļas vadītāja un Sidņejas (Austrālija) tehniskās koledžas lektore, arī skolotāja, sabiedriskā darbiniece un pirmās angļu valodas gramatikas autore latviešu valodā (1935), ir ražīga un iecienīta rakstniece.

Mācīties varēju bez grūtībām, jo palīdzēja vecāki. Vasarā studentiem bija jāstrādā laukos, jo K. Ulmanis izdeva šādu pavēli.

Korporācijas mani neinteresēja. Dzirdēju, ka viena no «melnākajām» skaitījās «Selonia», tur pulcējās bagātnieku dēļiņi. Viņi parasti lielījās, kā braukusi ar ormaņiem un dzērūši.

Man personīgi pieklājību un gaidu klāt mācīja gimnāzija.

LŪCIJA BĒRZIŅA «LATVIEŠU STUDENŠU KORPORĀCIJAS UN PROF. DR. ERNESTS FELSBERGS».

1921. g. biju gimnāzijas 1. klases skolniece. Tomēr ļoti atceros, kādu reakciju Rīgā izraisīja pirmās latviešu studentu korporācijas dibināšana. Notikumu daudz pārrunāja mūsmājās. Mans tēvs, prof. Dr. Ernests Felsbergs (Lett.), tai laikā bija universitātes rektors. Rektoram bija liela loma kādu organizāciju apstiprinot vai neapstiprinot.

Kāpēc jaunās latviešu studen-

tes, jaunu organizāciju dibinot, izvēlējās tieši tādu sadzīves formu? Kāpēc tieši korporāciju? Savās atmiņās Daugavietes dibinātājs saka, ka viņas pašas konkrētu atbildi uz šo jautājumu nevar rast.

Skriet, ka bija divi apstākļi, kas 1921. g. pamudināja Daugavietes dibinātājus izvēlēties tieši tādu organizācijas formu. Viens bija mūsu studentu korporāciju nacionālais gars un nacionālā stāja, kas tik spilgti bija izpaudusies nesenasajās Bermonta kaujās. Otrs bija tas, ka korporācijas bija varējušas iegūt Rīgas sabiedrības uzticību un respektu.

Kā tas nu arī būtu — Daugavietes 19. dibinātājs bija ļoti nacionāli noskaņots latvietis. Vairākas no tām bija strādājušas Sieviešu palīdzības korpūsā, kur bija ēdinājušas mūsu karavīrus Bermonta uzbrukuma laikā un palīdzējušas ņemt bēgļus, kas atgriezās no Krievijas. Vairākas bija mācījušās Maldoņa sieviešu gimnāzijā. Dažām dibinātājām bija ģimenes saistības ar studentu korporācijām.

Mūsu patstāvības laika pirmie gadi bija diezgan haotiski līdzvotāju politisko uzskatu ziņā, bija daudz kreisi noskaņotu lauzu, kas neticēja Latvijas nākotnei. Personīgi man nav saglabājušies atmiņā šaubīgi un noliedzīgi uzskati; atceros tikai nacionālās pacilātības brīžus, kas savīņoja vienu tautas daļu.

Lai raksturotu šo nacionālās jūsmas nozīmi, kas ietekmēja arī Daugavietes dibinātājus, gribu pastāstīt par Latvijas de jure atzīšanas dienu 1921. g. 21. janvārī, ko piedzīvoju. Bija apmākusies, skumja diena, putināja viegls sniegs, sajaukts ar lietu. Bija jāsapulcējas Esplanādē, lai noklausītos Latvijas de jure atzīšanu no lielvalstu puses. Kad mēs ar māti tur ieradāmies, priekšā jau bija milzīgs ļaužu pūlis, ātrām salasījies; par sapulci bija izziņots mutes vārdiem, pa tāruni vai citādi. Ceļā uz Esplanādi māte man steidzīgi stāstīja, ka Latvija atzīta de jure. Ko tas nozīmēja, to toreiz nesapratu. Sapratu tikai, ka tagad nākotnē viss būs labi, ka Latvijas nākotne ir nodrošināta.

Kad skatās atpakaļ uz studentu korporācijas dibināšanu šīs dienas acīm, tad jāseceina, ka tas bija pavisam revolucionārs solis mūsu toreizējā sabiedrībā. Tādas organizācijas agrāk nebija pastāvējušas, un citās valstīs tādu precedentu nebija. Paraleli tādas veidojās tikai Igaunijā, Tērbatā.

Intuīcijas vadītas, Daugavietes dibinātājas šo revolucionāro soli spēra pareizi, apvienojot savā organizācijā tieši tos elementus, kas jaunajam studentēm bija vis tuvākie — ticību Latvijas valsts eksistencei un pārliecību, ka ar

sabiedriskās dzīves normām jāiepažīstas akadēmiski izglītotām latvietēm. Par šoju pareizību liecināja tas, ka isā laikā nodibinājās arī citas līdzīgas organizācijas, un vēl trimdas nepārdzamajos apstākļos mūsu pēdās gāja citas.

manas atmiņas par pirmās latviešu studentu korporācijas uzturēšanu saistītas ar reakciju, ko šī jaunā ziņa izsauca.

Rec 1921. g. 6. novembra sensacionālā ziņa apskreja visu Rīgu. Sievietes gripu un citas korporācijas bija radītas par korporācijām zināja gauzām maz un gaudēja par tam kā par vietam, kur jaunie studenti var dzert, uzdzīvot un pa vidū izcīnīt kādu menzuru. Ipaģad — tā domāja daudzi — sievietes grip darīt to pašu. Grip pieteikt cīņu puisoniskai sabiedrībai un dzīvot ne tikai ar purgasanos un izsmieku, bet arī ar sasaukumu un naudu.

Kaods vesela rinda rakstu, kas bija veidoti šim notikumam. Atceros arī vairākus saržu toreiz populārā satiriskajā žurnālā «Svari»; viens no tiem (tā nemadods, to bija zīmējis prof. Tilbergs) attēloja divas sievietes stiprinieces, kas neveikli rīkojas ar rāpļiem. Cits saržs radīja vairākas sievietes pie galdi ar milzīgiem alus kaussiem priekšā un neparprotamā alkohola reiboni. Citos periodiskos izdevumos bija vairāki kritiski raksti, kas bija vērsti pret jauno organizāciju, daži nāca no pretalkohola sludinātāju aprindām.

Tagad, domājot par to, ka viena sabiedrības daļa nostājas negatīvi pret jaunās studentu korporācijas dibināšanu, jāsaprot, ka mana teva atbalsts un viņa rīcība nebija nemaz tik pašsaprotami. Daugavietes dibinātājas atceras, ka mans tēvs sākumā izturējies «mazliet rezervēti», kad viņas ieradās pie viņa rektora kabinetā ar lūgumu uzņemties goda filistra pienākumus. Val par to bija jābrīnās? Universitātes rektora iesaistīšana jaunās korporācijas dibināšanā nozīmēja, ka viņš uzņemas atbildību par tās nākotni un ka jaunās organizācijas apstiprināšana Universitātes padome ir tikpat kā nodrošināta.

Kāpēc mans tēvs atbalstīja šādu, studentu dzīvē revolucionāru, soli? Es šodien to nezīnu. Mans tēvs ļoti ticēja sievietu izglītībai un sievietes nozīmei sabiedrībā. Toreiz tādi uzskati nebija paši par sevi saprotami. Tēvs vienmēr ar lielu mīlestību un pietāti pieminēja savu māti Kristīni Brukneri (tēvs Reinis bija miris, kad Ernestam tikai divi gadi), kas bija bijusi gaiša sieviete un tēvam līdzinājusi ceļu uz augstākā izglītību. Bez viņas palīdzības un ticības viņš nebūtu varējis izlauzties no mežsarga šaurās dzīves. Atmiņas par pašreizējīgo un inteligēnto māti manu tēvu pavādīja visu mūžu un izveidoja arī viņa uzskatus par sievietu izglītību vispār.

Tā mans tēvs toreiz bija apņēmis palīdzēt pirmās latviešu studentu korporācijas dibinātājam tik pie sava mērķa. Kad sākas sabiedrības uzbrukumi jaunajai organizācijai, tēvs nesa uz mājām satiriskus rakstus un zīmējumus, radīja tos mums, iztirzāja kopā ar mums. Kopā ar viņu smējāmies par vienu otru zīmējumu. Tēvs jau bija pilnīgi nostājies studentu korporācijas pusē, sabiedrības kritikas viņu neietekmēja atkāpties no savas apņēmības Daugavietē atbalstīt.

Atvairīt kritiķu uzbrukumus un novērst aizspriedumus nebija tik viegli. Man šķiet, ka jaunās daugavietes to panāca ar to, ka mācēja sevi parādīt sabiedrībā. Jau kādus četrus mēnešus pēc dibināšanas daugavietes sarīkoja pirmo oficiālo viesu vakaru, uz kuru aicināja universitātes vadību, savus goda filistru un filistres, studentu organizāciju pārstāvjus un pazīstamus sabiedriskus darbiniekus. Jau sākumā daugavietes bija vienojušās par to, ka savā organizācijā nelietos alkoholu, un par vienu no saviem goda filistriem izvēlējās toreiz pazīstamu atturības kustības darbinieku Dr. med. Gustavu Reinhardu, Lett.

Pirmās viesu vakars 1922. g. 22. martā izdevās teicami, un korporācijas Daugavietes vārds Rīgas sabiedrībā ieguva respektu. Jaunās organizācijas locekles parādīja, ka spēj pulcināt studentes, kam ir sabiedriskā stāja un takta izjūta, un kas izvairās no nedisciplinētas uzvešanās un citu organizāciju aklas atdarināšanas. Līdz ar to arī korporācijas Daugaviete nākotne pie mūsu universitātes bija nodrošināta. Tās pēdās varēja sekot citas studentu korporācijas Latvijā un trimdā.

«UNIVERSITĀS» — Latvijas korporāciju apvienības un studentu prezidiju konventa laikraksts. Trimdā Nr. 62 (225) 1988. gada rudenī. Matēns 5100. Iznāk divreiz gadā, iespēsts ASV, Ņūjorkā. Iznāk kopš 1930. gada).

Напишем

Концепцию марксизма-ленинизма превратили в официальную государственную идеологию, обязательную для каждого сознательного гражданина. Сейчас выявился огромный, непредвиденный разрыв между нашими общественными науками, философией и нашей жизнью. Стало совершенно ясно, что между ними нет ничего общего...

(Из статьи Р. ПАВИЛЕНИСА, заведующего кафедрой истории философии и логики Вильнюсского университета).

историческую

сто не оказалось бы перестроенных сил и нам пришлось бы начинать на пустом месте. Мы всегда стремились дать диалектический анализ современного общества, ориентируясь на его объективно существующие противоречия, и искали научный механизм их преодоления, определяя здесь роль интеллигента. По Марксу история — это драма, где человек и актер, и автор пьесы. А для такого авторства нужны знания истории со всеми ее зигзагами, тупиками — словом, вариантностью.

Меняется структура учебного курса. Главная идея — отказаться от унификации, когда для химиков и юристов читались одни и те же блоки лекций. Вводится система авторских курсов. В любом нашем предмете есть минимум знаний, основных методологических положений, без усвоения которых современный интеллигент вообще не может приступить к анализу нашего социалистического общества. Это занимает примерно 50 процентов содержательной тематики (время здесь не имеется в

виду). В остальной части курса, то есть в зоре между упомянутым минимумом и максимумом знаний, преподаватель будет знакомить студентов с результатами своих научных исследований, с достижениями отечественной и мировой науки в отрасли, в которой он работает. Так что и политологией мы будем заниматься как в узком смысле слова: изучением механизмов власти, партии, государства и так далее, так и в более широком: социальной политикой, политикой культуры, проблемами

оценку из всех, полученных по соответствующим общественным дисциплинам. Это увеличит самостоятельное значение каждого курса. Желание повысить оценку будут или сдавать экзамен комиссии, или писать реферат. Это проект, но, сами понимаете, такие проблемы решаются уже на уровне всего университета и даже министерства. Ключевой момент связан и с получением университетом автономии.

Планы смелые. Но положение общества таково, что без серьезных, ответственных решений уже не обойтись.

пьесу?

развития личности... Это раскрывает потенциал и работников кафедры, и студентов: студенты станут владельцами в какой-то мере уникального ансамбля знаний, появится своеобразный личный капитал.

Структура работы кафедры должна быть достаточно гибкой. Через 2—3 года, когда курс будет апробирован и, хочется верить, изменится организационная структура университета, мы сможем предоставить студентам право выбора — курса, преподавателя. Пока же — в первом семестре этого года — обучение останется достаточно унифицированным.

Вопрос о госэкзамене пока не решен. Скорее всего, первые два года мы будем выводить среднюю

двое-трое, кажется, не больше. И я говорю не об одних только общественных науках — я говорю и о советской географии, советской экономике. В Латвии досконально изучается география Монголии, а не Швеции и Финляндии, которые нам гораздо ближе, и не только территориально: все потому, что Монголия — государство социалистическое! Вот отсюда и девиз: за дендеологизацию и демонополизацию учебы!

И каждый должен иметь возможность выбора лекций, которые хотел бы посетить. Пусть будет минимум предметов, необходимых по данной специальности, а уже дальше — дело студента, чем и на каком курсе заняться. Возможно, новшество это стоит ввести пока только на одном факультете — в качестве эксперимента.

— Виестурс, а что вот ты хочешь от других услышать? Ведь мы не во всем идем в авангарде...

— Да, конечно. Мы серьезно отстаем в организации студенческой научной работы, и я как председатель студенческого профкома не могу не чувствовать себя здесь виноватым, что ли, не могу не стремиться что-то исправить. И в учебной работе мы тоже — далеко не на первом месте.

И все же, самое главное, конечно, в моей поездке — рассказать о политической ситуации в республике, о которой по-настоящему не знают и — без нашей помощи — узнать просто не могут.

— Спасибо. Удачи!

НАШ КОРР.

В университете начала работать новая кафедра — политологии. Правда, новых сотрудников принимать не пришлось: название принадлежит бывшей кафедре научного коммунизма.

В названии ли дело? Слово заведующему кафедрой ЭИНАРУ СЕМАНИСУ.

— Дело не в конъюнктурных или снобистских соображениях. Изменения на кафедре происходят уже давно, а название — лишь одна из точек, поставленных в этой работе, — у нее, так сказать, функции оформительские.

В прежние годы от административного диктата пострадала наука в целом, но общественные дисциплины — в особенности. Во многом они потеряли критико-по-

Tā arī ir

Кā jūs domājat, kāda ir varbūtība no krēsla uztaisīt studentu? Fizmatu pirmkursnieku uzskati dalās. Matemātikas pedagoga grupa domā, ka varbūtība ir ļoti liela, ja vien krēsls nepretojas. Lietišķo matemātiķu grupa Nr. 2 ir precīzāka: Varbūtība ir 100%, ja studentu no

krēsla taisa «šmigā»? Toties LM I domā, lai izpildītos dotais nosacījums, atliek krēslam pielikt rokas, bet studentam — atzveltni.

Un tā pagājušajā nedēļā vieni no mūsu Universitātes galvenās ēkas pirmkursniekiem kļuva par pilntiesīgiem fukšiem, vispirms,

protams, cenšoties izturēt vecāko kolēģu sarīkotos pārbaudījumus.

Attiecībā pret fukšu balli, studentus un visus pārējos var sadalīt divās nosacītās daļās: tie, kas tur (Leņingradas rajona kultūras namā) bija, un tie, kas tur nebija. Pirmie visu, kas tur notika paši redzēja (ja vien gribēja), savukārt otrie nezina neko. Tāpēc informācija speciāli

TIEM, KAS TUR NEBIJA.

Pirmkursniekus ūdenī nemērēja un miltus uz galvas nebēra. Fizmati ir pārgājuši uz intelektuālām apstrādes metodēm. Viņi lika saviem fukšiem cieši saspīsties kopā, lai noteiktu kopējo apkārtmēru, lika pa visiem nest vienu balonu un no plastilīna veidot «trīskāršo ondulāciju» un citus «zvērus»... Ieejot zālē, katram fuksim ar briljantzaļo (tautā sauktu — zeļonka) uzspieda necilu zīmogu ar ciparu viens. Tādi zaļi tad viņi visu vakaru staigāja.

Vēl pirmkursniekiem lika visu vakaru būt kopā. Tieši tā, un no deļošanas iznāca tā pamazāk (es domāju, par to nevajag skumt, jo viņiem tas taču bija «iekšārtīgā fizmatos» pasākums), tāpēc, ka nepārtraukti uzstājīgi un runātīgi jauneklji (t. i., vakara vadītāji) aicināja gatavoties mājasdarba, tad videoklipu demonstrēšanai un vēl... un tad... un tad jau arī nāca apbalvošana. Par uzvarētājiem šajā fukšu sacensībā kļuva Lietišķo matemātiķu 2. grupa. (Varbūt ar šo kursu tiks lauzts uzskats, ka «Programmētāji» ir fakultātes dzīves pasivākie dalībnieki.)

Kas vēl notika? Nē, nav iespējams aprakstīt visas emociju, smieklu un uztraukumu izpausmes, kas tovarak valdīja ballē, bet par atmosfēru vislabāk pajautāt

TIEM, KAS TUR BIJA.

Kā patika? Iespaidi? Protams, daudz bija atkarīgs no jūsu (to, kas bija) pašu priekšiem, veiksmēm, cerību piepildījumiem vai likstām, bet organizatori pēc pasākuma, atslābumam iedzēdami limonādi, atzina, ka atsaucība bijusi necerēta, bet apmeklētāju skaits liels (tovakar Rīgā notika tik daudz balles!).

Tajā cilvēku burzmā jūs varējāt arī nepamanīt izmeklēto zāles noformējumu ar daudzkājiņu un smaidošu tārpīņu pie grīstiem un trepes zāles vidū, kuras, par laimi, nevienam nemēģināja ne aizstumt, ne nogāzīt. Uzķāpt gan tur varēja...

Burzmā jūs varējāt arī nepamanīt, ka pirmkursnieki aizpildīja anketas, kuru atbildes paši tā arī neuzzināja. Tā kā nākamie pirmkursnieki, kam pēc gada varētu tikt uzdoti šādi jautājumi, vēl sēž skolas solā, tad izpaužu jautājumus ar visām atbildēm. Tomēr zināmu piesardzību ievērošu (ko var zināt...) Un interesanti, vai vecākie fizmati zina:

1) kurā gadā dibināta Fizikas un matemātikas fakultāte?

2) Cik fizmatu fakultātes katedras atrodas centrālajā ēkā?

3) Cik pakāpienu nō foajē 1. stāva līdz fakultātei?

Ja nē, var vēl lii pārskatīt. Ja tie organizatoriem — 65.

4) Cik galdiņu ir Universitātes centrālajā ēdnīcā Nr. 1?

5) Kāds apavu izmērs ir fizmatu deķānam?

Izņemiet, deķans valka tēsi 43. izmēra kurpes, neatmīrti šiet to, ja kādreiz izdomāsit nūpa apdavināt.

Izteikti matemātikas atbildēs fukši nebija īpaši precīzi, toties viņu radošā doma bija jo spēcīga.

Sekojošajiem pedagogiem, arī fizmatu pirmkursniekiem kļuvuši par fukšiem. Paša vakara noslēgumā viņi nodeva zvērestu, kurā teica arī: «Par savu fakultāti stāstīt tikai labu, celt savas fakultātes godu un slavu!» Nesīsim katrs tālāk savas fakultātes labo vārdu un atcerēsīmes, ka kopā mēs esam Latvijas vienīgā Universitāte.

INESE VOIKA (es tur biju)

Fotografēja IVARS ZOLNEROVICS

Mūsu laikraksta nākamais numurs iznāks 16. novembrī.

Redaktors AIVARS JANSONS

